

POSELSTVÍ PAPEŽE BENEDIKTA XVI. K XLII. SVĚTOVÉMU DNI SDĚLOVACÍCH PROSTŘEDKŮ

4. května 2008

*„Sdělovací prostředky: rozcestí mezi sebeprosazováním a službou.
Hledání pravdy a její sdílení“*

Drazí bratři a sestry!

1. Téma příštího Světového dne sdělovacích prostředků *„Sdělovací prostředky: rozcestí mezi sebeprosazováním a službou. Hledání pravdy a její sdílení“* objasňuje důležitou úlohu těchto nástrojů v životě lidí a společnosti. Neexistuje totiž žádná oblast lidské zkušenosti, zvláště vezmeme-li v úvahu rozsáhlý jev globalizace, kde by se sdělovací prostředky nestaly konstitutivní součástí meziosobních vztahů i sociálních, ekonomických, politických a náboženských procesů. K tomu jsem v Poselství k Mezinárodnímu dni míru 1. ledna letošního roku napsal: „Zvláště hromadné sdělovací prostředky mají kvůli výchovným možnostem, jimiž disponují, zvláštní odpovědnost za to, aby podporovaly pozornost vůči rodině, vyslovovaly její očekávání a práva a ukazovaly její krásu“ (č. 5).

2. Díky závratnému technickému rozvoji získaly tyto prostředky obrovskou sílu a zároveň předložily nové nečekané otázky a problémy. Přínos, kterým jsou pro šíření zpráv, pro znalost faktů a předávání vědomostí, je nepopíratelný. Rozhodujícím způsobem přispěly například ke gramotnosti, ke sbližování lidí, jakož i k rozvoji demokracie a dialogu mezi lidmi. Bez jejich přínosu by bylo skutečně těžké podporovat a zlepšovat porozumění mezi národy, dávat univerzální rozměr dialogu o míru, zaručit člověku základní prospěch z přístupu k informacím a zároveň zajistit svobodnou výměnu myšlenek týkajících se především ideálu solidarity a sociální spravedlnosti. Ano! Sdělovací prostředky ve svém celku nejsou jen pomůckami pro šíření myšlenek, ale mohou a mají být také nástroji sloužícími spravedlivějšímu a solidárnějšímu světu. Bohužel však nechybí riziko, že se promění v systémy zaměřené na porobení člověka, logice diktované zájmy, které momentálně panují. To je případ komunikace používané pro ideologické cíle anebo pro agresivní reklamu spotřebních předmětů. Zatímco předstírá, že znázorňuje realitu, směřuje ve skutečnosti k legalizaci a k prosazování zkradených modelů osobního, rodinného a společenského života. Kromě toho za účelem zvýšení sledovanosti často neváhá uchýlit se k překračování míry, k vulgaritě a k násilí. A konečně je tu i možnost, že se pomocí sdělovacích prostředků nabízejí a podporují modely rozvoje, které místo snižování rozdílu technologické vyspělosti mezi bohatými a chudými zeměmi naopak tento rozdíl zvětšují.

3. Lidstvo se dnes nachází na rozcestí. I pro sdělovací prostředky platí to, co je napsáno v encyklice *Spe salvi* o rozporuplnosti pokroku, který poskytuje nevídané možnosti pro dobro, ale zároveň otevírá propastné možnosti, jaké nikdy neexistovaly, i pro zlo.¹ Proto je třeba se ptát, zda je moudré dopustit, aby se hromadné sdělovací prostředky využívaly k nerozumnému sebeprosazování anebo skončily pod nadvládou někoho, kdo se jich zmocní, aby manipuloval vědomím lidí. Není spíše povinností zajistit, aby zůstaly ve službě člověku, obecnému dobru a přispívaly k „procesu etické formace, v růstu vnitřního člověka“² Jejich

¹ Srov. BENEDIKT XVI. Encyklika o křesťanské naději *Spe salvi*, č. 22. Praha: Paulínky-ČBK, 2008.

² *Tamtéž.*

mimořádný dopad na život lidí a společnosti je široce uznávanou skutečností, ale dnes je třeba zdůraznit, že se ocitají před posunem, řekl bych před skutečnou změnou své role. Zdá se, že komunikace si dnes stále výraznějším způsobem činí nárok na to, aby skutečnost nejen zobrazovala, ale díky sugestivní síle, kterou vlastní, ji chce také určovat. Například lze konstatovat, že v některých případech se sdělovací prostředky nepoužívají s cílem správně informovat, ale proto, aby samy události „vytvářely“. Takovéto nebezpečné změny jejich funkce si se znepokojením všímají mnozí pastýři církve. Právě proto, že se jedná o skutečnosti, které mají hluboký dopad na všechny rozměry lidského života (morální, intelektuální, náboženské, vztahové, afektivní, kulturní) a dávají v sázku dobro lidské osoby, je třeba upozornit, že ne všechno, co je technicky možné, je také eticky přípustné. Dopad sdělovacích prostředků na život současného člověka tedy nastoluje otázky, jimž se již nelze vyhybat a které očekávají již bezodkladná rozhodnutí a odpovědi.

4. Roli, kterou převzaly hromadné sdělovací prostředky ve společnosti, je třeba považovat za podstatnou pro antropologickou otázku, jež se ukazuje být klíčovou výzvou pro třetí tisíciletí. To, k čemu dochází v oblasti lidského života, manželství a rodiny, i na základě závažných současných otázek týkajících se míru, spravedlnosti a ochrany stvoření, jsou i v odvětví sdělovacích prostředků ve hře konstitutivní dimenze člověka a pravdy o něm. Když komunikace ztratí své etické zakotvení a unikne společenské kontrole, skončí u toho, že už nebude brát v úvahu ústřední místo člověka a jeho nezcizitelnou důstojnost, a bude riskovat negativní dopad na jeho vědomí a na jeho volby. V konečném důsledku bude podmiňovat svobodu člověka a celý lidský život. Proto je nevyhnutelné, aby sdělovací prostředky žárlivě střežily osobu a plně respektovaly její důstojnost. Více než si můžeme představit, je dnes v této oblasti zapotřebí „infoetiky“, tak jako v oblasti medicíny a výzkumu spojeného s lidským životem existuje bioetika.

5. Je třeba se vyhybat tomu, aby se sdělovací prostředky stávaly hlasatelem ekonomického materialismu a etického relativismu – skutečných ran naší doby. Místo toho mohou a musí přispívat k poznávání pravdy o člověku a k její obraně před těmi, kdo mají tendenci ji popírat a ničit. Dokonce lze říci, že hledat a ukazovat pravdu o člověku představuje nejvyšší povolání sdělovacích prostředků. Používat k tomuto cíli všechny stále krásnější a jemnější prostředky, jimiž sdělovací prostředky disponují, je chvályhodným úkolem, který je v první řadě svěřen všem zodpovědným lidem i pracovníkům v této oblasti. Je to úkol, který se týká nás všech, protože v období globalizace jsme všichni uživateli i tvůrci v oblasti sdělovacích prostředků. Nová média – zvláště telekomunikace a internet – modifikují samotnou tvář komunikace. Možná právě toto je vzácná příležitost, abychom ji přetvořili a více zviditelnili – jak řekl můj ctihodný předchůdce Jan Pavel II. – základní a nepostradatelné linie pravdy o lidské osobě.³

6. Člověk má žízeň po pravdě a hledá pravdu; dokazuje to i pozornost a úspěch, jaký zaznamenává mnoho titulů, vysílání a kvalitních pořadů, v nichž se uznává a dobře zobrazuje pravda, krása a velikost lidské osoby, včetně jejího náboženského rozměru. Ježíš řekl: „Poznáte pravdu, a pravda vás osvobodí.“ (Jan 8,32) Pravdou, která nás osvobozuje, je Kristus, protože jen On může plně odpovídat na žízeň po životě a po lásce, která je v srdci člověka. Kdo se s ním setkal a nadchnul se jeho poselstvím, zakouší nepotlačitelnou touhu tuto pravdu sdílet a sdělovat: „O tom, co bylo od počátku, co jsme slyšeli, vlastníma očima viděli,“ – píše sv. Jan – „bedlivě pozorovali a čeho jsme se svými rukama dotýkali, o Slovu života svědčíme a zvěstujeme vám [...] abyste i vy měli s námi společenství. Naše společenství je totiž s Otcem a jeho Synem Ježíšem Kristem. Toto píšeme, aby naše radost byla úplná.“ (1 Jan 1,1-3)

³ Srov. JAN PAVEL II. Apoštolský list osobám zodpovědným za sdělovací prostředky *Rychlý vývoj – Rapido sviluppo*, č. 10. Praha: ČBK, 2005.

Prosíme Ducha Svatého o to, aby nechyběli odvážní a opravdoví tvůrci komunikace, kteří budou svědky pravdy, věrnými Kristovu odkazu, nadšenými pro poselství víry a „dokážou být tlumočníky požadavků kultury a budou tuto epochu komunikace prožívat nikoli jako čas odcizení a zmatku, ale jako vzácnou dobu pro hledání pravdy a pro rozvoj komunikace mezi lidmi a mezi národy.“⁴

S tímto přáním uděluji všem s láskou své požehnání.

Ve Vatikánu 24. ledna 2008, *na svátek sv. Františka Saleského*

Benedikt XVI.

⁴ JAN PAVEL II. Projev na setkání pracovníků v oblasti komunikace a kultury *Parabole mediatiche*, 9. listopadu 2002.